

Nr 216

Av herr Jacobsson, Gösta, om vidgad information till riksdagen i valutapolitiska frågor.

(Lika lydande med motion nr 315 i Andra kammaren)

Av årets finansplan framgår med all önskvärd tydlighet i vilket beroendeförhållande som vår samhällsekonomi sedan något årtionde tillbaka står till den ekonomiska utvecklingen i omvärlden och framför allt till samhällsökonomi i de industrialiserade staterna i den västliga världen. Konjunkturer och ekonomisk tillväxt är för vårt lands del intimt förknippade med vad som sker i utlandet. Efter hand som vårt varuutbyte med utlandet ökat har också kapitalrörelserna och därmed det internationella monetära systemet fått allt större betydelse för våra egna ekonomiska förhållanden. Världshandelns framgångsrika utveckling har väsentligen sammanhängt med den relativa ordning som på grundval av 1956 års Bretton-Wood-avtal i stort sett och intill det senaste året utmärkt de internationella valutaförhållandena med dess fasta växelkurser, dess överstatliga institutioner och organiserade former för internationell samverkan. Av avgörande betydelse har varit att systemet med dess svaga bindning vid guldets förutsatt åtminstone en stark internationell reservvaluta, dollarn och den kontinuerliga likviditetstillväxt som denna erbjuder den internationella handeln. Tillkomsten av eurodollarmarknaden har därvid spelat en icke oväsentlig roll.

Den starka oro, som det senaste året av olika skäl inträtt på de utländska valutamarknaderna, har satt det gällande monetära systemet i gungning. Det har härvid till väsentlig del varit fråga om en serie av förtroendekriser, ytterst bottnande i alltför vitt utsvävande politiska och ekonomiska ambitioner i resp. länder och en övertro på möjligheterna att med interna medel styra den ekonomiska utvecklingen. Underskott i betalningsbalansen gentemot utlandet har ej sällan blivit följd. Balansrubbingar i valutaparieteterna har också gjort sig gällande. Tack vare skapandet av den dubbla guldmarknaden i våras och lämnandet av internationella stödåtgärder, i vilka vårt land tagit aktiv del, har oron tills vidare temporärt lagt sig. Inrikespolitiska kraftåtgärder för att återställa uppkomna balansrubbingar har bidragit härtill men vållat sociala påfrestningar. Tydligt är emellertid att nya valutakriser kan uppstå när som helst.

Insikten om de betydande, mer eller mindre latent risker för nya kriser och krisfenomen som föreligger har föranlett att världen över en livlig debatt till riksdagens protokoll 1969. 3 saml. Nr 216—227

batt uppstått rörande behovet av reformer i det rådande monetära systemet. Det har därvid varit tal om en uppskrivning av guldets värde. En sådan uppskrivning av guldvärdet kan visserligen temporärt förbättra den internationella likviditeten men erbjuder ingen lösning om inte pariteterna korrigeras och andra åtgärder vidtages för att stärka förtroendet. De speciella dragningsrätterna kan välkomnas som ett positivt bidrag, men till detsamma torde i varje fall på kort sikt icke kunna knytas alltför stora förhoppningar. Tanken på en återgång till ett system med fria växelkurser har ypats dock utan att väcka något allmännare intresse. En annan möjlighet som dryftats har varit ett vidgat avstånd mellan interventionspunkterna som alternativ till Bretton-Wood-avtalets krav på fundamental jämviktsrubbnings villkor för paritetsändring. En smidigare anpassning skulle härigenom kunna möjliggöras utan att kriser utlöstes.

Oavsett vilka lösningar som kan åstadkommas inom det internationella monetära systemet så är det uppenbart, att vårt land lika litet som övriga västländer kan stå utanför det internationella samarbetet utan måste engagera sig däri med de verkningar som därav kan komma att uppstå för vårt lands egen samhällsekonomi och de krav som kan komma att ställas på vår ekonomiska politik. Starka skäl talar vid sådant förhållande därför att riksdagen såsom sådan i fortsättningen måste på ett helt annat sätt än hittills hålla sig å jour med utvecklingen på valutaområdet genom vidgad kontakt och information och med de problem som här tid efter annan kan komma att uppstå och kunna ställa viktigare vidtagna valutapolitiska åtgärder under debatt i kamrarna.

Förvisso har riksbanken en konstitutionell särställning inom statsförvaltningen som riksdagens organ. Enligt § 72 regeringsformen förbliver riksbanken under riksdagens garanti och förvaltas av därtill förordnade fullmäktige vilka alla — utom ordföranden — utses av riksdagen. Huvudbestämmelserna om riksbankens ställning och verksamhet finnes i riksbankslagen av den 30 juni 1934 ävensom i reglementet för riksbankens styrelse och förvaltning. Särskilda sekretessbestämmelser finnes.

Den omedelbara kontakten mellan riksdagen och riksbankens ledning utövas av bankoutskottet, som enligt uppgift ett par gånger om året får mottaga redogörelser från riksbankschefen. För riksdagens egen del inskränker sig kontakten i övrigt till den förvaltningsberättelse från föregående år som riksdagen i början av året får mottaga, vilken emellertid merendels saknar omedelbart aktuellt intresse, samt i framställningar om höjning av taket för sedelutgivningsrätten, som med jämna mellanrum inkommer. Enskilda riksdagsledamöter har därutöver endast möjlighet att genom interpellation till vederbörande statsråd erhålla önskade redogörelser från regeringshåll. Det borde kunna skapas möjlighet för riksbanken att spontant utan åsidosättande av sekretesskraven genom direkta rapporter till riksdagen lämna informationer om inträffade händelser på det valutapolitiska eller penning-

politiska området. Det är självfallet härvid icke fråga om att inkräkta på riksbankens integritet. Andra möjligheter till kontakt och information borde även kunna föreligga. Även regeringen borde kunna genom tillkännagivanden och deklARATIONER medverka för möjliggörande av en ökad levande debatt i riksdagen i hithörande frågor. Det gäller härvid att hävda riksdagens ställning som debattforum i förhållande till massmedia. Aktualitetskravet måste här vara avgörande.

Under åberopande av vad sålunda anförts anhåller jag,

att riksdagen måtte dels uppdraga åt riksbanksfullmäktige att framlägga förslag till lämpliga former för ökad kontakt och aktuell information rörande viktigare till riksbankens och valutastyrelsens förvaltning hörande ärenden, dels ock hemställa till Kungl. Maj:t att i erforderlig omfattning genom tillkännagivanden till riksdagen möjliggöra debatt rörande vidtagna valutapolitiska avgöranden av större vikt.

Stockholm den 23 januari 1969

Gösta Jacobsson (m)
